

НЕФІНАНСОВІ КОРПОРАЦІЇ НА РИНКУ БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ

На ринку банківських послуг функціонують банківські установи, тобто комерційні банки, та небанківські фінансово-кредитні установи, так звані парабанківські установи, що разом створюють кредитну систему. Однією із основних тенденцій розвитку кредитних систем є зростання рівня суперництва між учасниками ринку банківських послуг, тобто посилення конкуренції в даному секторі економіки.

На думку Керимова А. Т. банківська конкуренція є процесом суперництва банків між собою та з іншими фінансово-кредитними інститутами, у ході якого вони прагнуть забезпечити собі провідні позиції на ринку банківських послуг [1].

Проте інший російський науковець Галкін Д. Е. додає, що конкуренцію в банківському секторі складають три групи суб'єктів, а саме комерційні банки, небанківські фінансово-кредитні установи та не фінансові організації. На думку цього автора банківська конкуренція – це «динамічний процес состязательства не только коммерческих банков между собой, но и небанковских кредитно-финансовых институтов (страховые компании, финансовые брокеры, пенсионные фонды, инвестиционные фонды, компании по выпуску кредитных карточек и др.), а также со стороны нефинансовых организаций (почта, торговые дома, предприятия автомобильной промышленности и др.)» [2].

Ми погоджуємося з думкою українського науковця Харламова А.О., який вважає що «важливе місце у фінансових системах переважної більшості країн належить небанківським фінансово-кредитним установам, які в останні десятиліття набувають усе більшого розвитку. Спрямовуючи кошти від суб'єктів, які заощадили, до суб'єктів - позичальників, небанківські кредитно-фінансові установи мають велике значення в сучасній економіці. В розвиненому ринковому господарстві вони вступають у пряму конкуренцію з банками, оскільки здатні надавати своїм клієнтам такі самі послуги і забезпечувати при цьому більшу надійність вкладів» [3].

Саме з появою фінансово-кредитних організацій, які почали надавати послуги споріднені з банківськими установами, почалася нова епоха конкуренції, тобто комерційний банк стикнувся з прямою конкуренцією з боку не лише інших банків, а й небанківських фінансово-кредитних установ.

В Україні згідно з Положенням про Державний реєстр фінансових установ до небанківських фінансових установ відносяться [4]:

- страхові компанії;
- кредитні установи (кредитні спілки, інші кредитні установи, юридичні особи публічного права);
- недержавні пенсійні фонди;
- ломбарди;
- фінансові компанії (лізингодавці, факторингові компанії, управителі ФОН (фонд операцій з нерухомістю) і ФФБ (фонди фінансування будівництва), адміністратори фінансових активів для придбання товарів у групах).

У інших країнах світу до складу парабанківських установ відносяться ще і:

- фонди грошового ринку;
- інституції спільного інвестування;
- приватні інвестиційні компанії;
- торговців банківських компаній;
- фінансові компанії взаємної вигоди;
- ощадні спілки;
- брокерів;
- інших видів фінансових посередників.

Слід відмітити, що небанківські фінансово-кредитні інститути мають право залучати внески (вклади) на депозитні рахунки та видавати кредити, залучати кошти за рахунок періодичних внесків на довгостроковий період на умовах договору, що характерно для страхових компаній та недержавних пенсійних фондів, а також здійснювати інвестиційні операції з купівлі-продажу цінних паперів. Основною відмінністю даних установ від комерційних банків є неможливість здійснення розрахунково-

касового обслуговування клієнтів, яка є однією з трьох базових операцій комерційного банку поряд з депозитним та кредитним обслуговуванням клієнтів.

Оскільки парабанківські установи виконують лише деякі банківські функції, тому, в більшості країн світу, в тому числі і в Україні, не підпадають під банківське законодавство і не потребують банківської ліцензії.

Посилення конкуренції на ринку банківських послуг відбулося ще і за рахунок вторгнення на даний ринок нефінансових корпорацій, основна діяльність яких не пов'язана з наданням фінансових послуг. Іноді даних суб'єктів господарювання називають небанківськими банками - "nonbanks banks".

Дані нефінансові корпорації не вважаються повномасштабними фінансовими установами, оскільки вони не займаються одночасно кредитування та здійснення депозитних послуг. Вони можуть займатися операціями з кредитними картками або іншими послугами кредитування, за умови, що вони не залучають депозити [5].

Яскравим прикладом є американська автомобільна корпорація General Motors, яка через дочірню компанію GM Financial надає фінансові послуги з кредитування дилерів і кінцевих покупців, а також надає страхові послуги. Автомобілебудівна компанія Ford Motor Company також освоїла фінансовий бізнес, а саме займається страхуванням.

Найбільша американська нафтова компанія Exxon Mobil, яка управляє підприємствами нафтової та нафтохімічної промисловості, у 2008 році створила дочірню компанію Exxonmobil Financial Services B.V. сфера діяльності якої включає надання кредитів фізичним особам, а також фінансування роздрібних продажів.

В Україні також підприємства диверсифікують свою діяльність шляхом надання фінансових послуг. Прикладом є лідер логістичного ринку ГК «Нова Пошта», яка у 2012 році заснувала ТОВ «ПОСТ ФІНАНС». Дана установа надає фінансові послуги під брендом NovaPay шляхом здійснення грошових переказів та операції з електронними грошима.

Деякі будівельні підприємства в Україні також пропонують своїм клієнтам фінансові послуги, а саме надають послуги іпотеки безпосередньо без участі банків. Прикладом є Українська державна будівельна корпорація «Укрбуд». Слід наголосити, що в країнах Європи та США функції спорудження житла та фінансування іпотеки чітко відокремлені, тобто будівельні компанії не надають послуг іпотеки.

Таком чином, протягом останніх років конкуренція на ринку банківських послуг посилилася за рахунок небанківського банкінгу, оскільки банки вимушені конкурувати не лише один з одним, а й з іншими фінансовими установами, такими, як страхові компанії, інвестиційні фонди, пенсійні фонди, кредитні спілки, інвестиційні компанії, ломбарди та інші фінансові компанії. Крім того певні нефінансові корпорації, основна діяльність яких не пов'язана з наданням фінансових послуг, почали надавати комплекс фінансових послуг своїм клієнтам.

Література:

1. Керимов А. Т. Укрепление конкурентной позиции банка на основе реинжиниринга бизнес-процессов: дис. ... канд. экон. наук : спец. 08.00.10 «Финансы, денежное обращение и кредит». Симферополь, 2009. 175 с.

2. Галкин Д. Э. Направления повышения конкурентоспособности кредитных предпринимательских структур : автореф. дис. ... канд. Экон. наук : спец. 08.00.05 «Экономика и управление народным хозяйством (предпринимательство)» и 08.00.10 «Финансы, денежное обращение и кредит». Тамбов, 2009. 23 с.

3. Харламова А. О. Особливості діяльності небанківських фінансово-кредитних установ в Україні. Інвестиції: практика та досвід. 2013. № 23. С. 57-60.

4. Положення про Державний реєстр фінансових установ, затверджене розпорядженням Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 28.08.2003 р. №41. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z2161-13>. (дата звернення 07.04.2020)

5. Nonbank Banks, URL: <https://www.investopedia.com/terms/n/nonbank-banks.asp> (дата звернення 02.04.2020)